

Postavenie Rómov a Travellerov v Európskej únii z hľadiska základných práv

Kto sú Rómovia a Travelleri?

Výraz „Rómovia“ sa používa ako zastrešujúci výraz zahrňujúci skupiny ľudí s viac-menej podobnými kultúrnymi charakteristikami, ako napríklad Rómovia, Sintiovia, Travelleri, Aškaliovia a Kaléovia. Tieto skupiny spája aj spoločná história trvalej marginalizácie v európskych spoločnostiach.

V rámci všetkých členských štátov EÚ **neexistuje** konzistentné zhromažďovanie **oficiálnych údajov o etnicite**. Podľa odhadov v súčasnosti žije v EÚ 10 – 12 miliónov Rómov a sú tak **najväčšou etnickou menšinou v EÚ**.

Väčšina Rómov, ktorí žijú v Európskej únii, sú štátnymi príslušníkmi členského štátu EÚ a sú preto občanmi EÚ s rovnakými právami a povinnosťami ako akýkoľvek iný občan EÚ.

Práca agentúry FRA o situácii Rómov

Poslaním Agentúry pre základné práva (FRA) je poskytovať poradenstvo založené na dôkazoch o otázkach týkajúcich sa základných práv inštitúciám a orgánom Európskej únie a členským štátom EÚ pri vykonávaní práva Európskej únie.

Agentúra FRA viac ráz identifikovala Rómov ako **najzraniteľnejšiu etnickú menšinu** voči diskriminácii a porušovaniu ľudských práv v EÚ.

Agentúra FRA uskutočňuje výskum týkajúci sa prístupu Rómov k vzdelávaniu, zdravotnej starostlivosti, bývaniu a uplatňovaniu slobody pohybu. Po analyzovaní problémov, ktorým čelia Rómovia, vrátane prípadov rasovo motivovaného násillia, agentúra FRA poukazuje na pozitívne iniciatívy, ktoré pomáhajú pri prekonávaní týchto problémov a hľadanií riešení.

Agentúra FRA spolupracuje **s rómskymi komunitami**, oprávňuje ich k tomu, aby trvalo udržateľným spôsobom prispievali k zlepšeniu situácie Rómov v EÚ. Agentúra FRA spolupracuje aj s **miestnymi orgánmi**, ktoré najlepšie dokážu posúdiť ochranu práv Rómov v praxi. Agentúra FRA spolupracuje s **európskymi inštitúciami**, **Radou Európy** a inými **medzinárodnými organizáciami** s cieľom zabezpečiť vzájomné dopĺňanie práce agentúry a iných inštitúcií.

Viac informácií nájdete na **webovej stránke agentúry FRA o Rómoch**: www.fra.europa.eu/fraWebsite/roma/roma_en.htm

Hlavné porušenia základných práv, ktorým čelia Rómovia

- **Diskriminácia v prístupe k pracovným miestam** – hlavný faktor v pozadí nezamestnanosti Rómov.
- **Diskriminácia v prístupe k vzdelávaniu** – menej priaznivé zaobchádzanie s rómskymi deťmi, ktorým sa dostáva menej pozornosti zo strany učiteľov.
- **Diskriminácia v prístupe k bývaniu** – segregované bývanie a bezdomovectvo.
- **Diskriminácia v prístupe k zdravotnej starostlivosti** – zneužívanie a porušovanie práva na rovnaký prístup k zdravotníckym službám.
- **Rasovo motivované násillie a kriminalita** – dôsledky stereotypizácie a diskriminácie.

Sťahovanie do iného členského štátu EÚ

- Rómovia **mávajú problémy s hraničnými /vízovými úradníkmi**, ku ktorým patria aj žiadosti o úplatky od skorumpovaných úradníkov, keď opúšťajú a/alebo sa vracajú do svojich krajín pôvodu.
- Rómovia sú si vedomí svojho **všeobecného práva na voľný pohyb**, menej si však uvedomujú špecifický a často zložitý súbor **práv a povinností** občanov EÚ, ak sa chcú **usadiť** v inom členskom štáte.
- **Chudoba** zapríčinená **nezamestnanosťou, diskrimináciou** a **rasizmom** je hlavným faktorom, prečo Rómovia opúšťajú svoje krajiny pôvodu.
- Rómovia majú **problémy pri hľadaní zamestnania** na formálnom pracovnom trhu vo svojej cieľovej krajine, pretože sa stretávajú so stereotypizáciou a diskrimináciou.
- Rómovia **mávajú ťažkosti pri registrácii svojho bydliska** vo svojej novej krajine bydliska. Na základe toho môžu mať **problémy v prístupe** k vnútroštátnym zdravotníckym systémom, verejnému ubytovaniu, sociálnej pomoci a integračným opatreniam v súvislosti s pracovným trhom.
- Výsledkom je vylúčenie zo sociálnej pomoci, čo má **neprimeraný** vplyv na ženy, deti, starých ľudí a osoby so zdravotným postihnutím.

Zo správy – [Situácia rómskych občanov EÚ, ktorí sa presťahujú a usadia v iných členských štátoch EÚ – nov. 2009](#)

Pozitívne iniciatívy

Španielsko – Aj keď povinnosť registrovať bydlisko v Španielsku existuje, občania Únie musia preukázať len svoju identitu a štátnu príslušnosť. Tento prístup značne uľahčuje sociálne začlenenie Rómov.

Spojené kráľovstvo – v školskej štatistike Spojeného

kráľovstva sú „Rómovia“ zahrnutí do kategórie etnicita, čo je dôležité pre monitorovanie pokroku Rómov na školách a boj proti každej diskriminácii, ku ktorej môže dochádzať.

Taliansko – existujú riešenia pre bývanie na pomoc rómskym rodinám žijúcim v segregovaných subštandardných táboroch pre kočovníkov, aby sa mohli presťahovať do integrovaných nájomných bytov. Na realizácii takýchto intervencií spolupracujú rôzne inštitucionálne subjekty – obecné, oblastné a regionálne – mimovládne organizácie a rómska komunita.

Zo správy – [Vybrané pozitívne iniciatívy – Situácia rómskych občanov EÚ, ktorí sa presťahujú a usadia v iných členských štátoch EÚ – nov. 2009](#)

Prístup k bývaniu

- Veľmi málo Rómov vie o tom, že existujú zákony zakazujúce diskrimináciu vo vzťahu s etnickou príslušnosťou pri zabezpečovaní bývania.
- Len 11,5 % postihnutých Rómov oznamuje príslušným organizáciám incidenty súvisiace s diskrimináciou.
- Rómske deti z rodín ktoré sú vystavené nútenému vysťahovaniu, majú veľké **ťažkosti so školskou dochádzkou**.
- V prípade detí bývajúcich v odľahlých kolóniách je väčšia pravdepodobnosť, že budú navštevovať **segregované školy**.
- Rómovia žijúci v segregovaných komunitách alebo subštandardných podmienkach majú len **obmedzený prístup k verejným službám a sociálnym sieťam**.
- Život v segregovaných oblastiach sťažuje hľadanie práce a dochádzanie do práce.
- Subštandardné životné podmienky majú **závažné zdravotné dôsledky**, najmä pre ženy a deti.

Zo správy – [Komparatívna správa o podmienkach bývania Rómov a Travellerov v EÚ – okt. 2009](#)

Pozitívne iniciatívy:

- V rámci projektu *Vesnička soužití* sponzorovanom **Českou vládou** vznikla nová štvrt s 54 príbytkami pre rómske i nerómske obeť povodní, ktoré po povodniach v júli 1997 prišli v Ostrave o svoje domovy.
- Obec Nálepkovo bola medzi prvými na **Slovensku**,

ktorá naplánovala a realizovala od roku 1994 trojfázový projekt bývania pre Rómov vrátane vybudovania 64 nových príbytkov a poskytovania dostupných bezúročných mikropôžičiek na zariadenie alebo renováciou bývania. Táto iniciatíva mala vplyv na formovanie špecifickej národnej politiky v oblasti bývania Rómov.

- Miestna samospráva obce Kerecsend (**Maďarsko**) vybudovala „hniezda“ pre mladé rómske rodiny, ktoré platia nájomné 21 EUR za mesiac a ďalších 58 EUR za mesiac v podobe úspor, aby za päť alebo šesť rokov mohli získať nové bývanie a uvoľniť tak novým rodinám miesto v týchto „hniezdach“.

Zo správy [Prípadové štúdie o špecifických iniciatívach v oblasti bývania pre Rómov a Travellerov – okt. 2009](#)

Obete trestnej činnosti

- 1 zo 4 rómskych respondentov v [nedávnom prieskume agentúry FRA](#) uviedol za obdobie 12 mesiacov priemerne 4 incidenty útoku, hrozieb alebo závažného obťažovania, z čoho vyplýva, že **rasovo motivované trestné činy sú každodennou záležitosťou**.
- **Nedostatočnú dôveru v presadzovanie práva a justičné štruktúry** uviedlo viac než 65 % opýtaných Rómov.
- Len 14 % rómskych respondentov vedelo menovať organizáciu, ktorá by im mohla pomôcť v prípade diskriminácie.

Zo správy – [EÚ-MIDIS – Prieskum diskriminácie menšín Európskej únie – Údaje v ťažiskovej správe: Rómovia – apríl 2009](#)

Ďalšia práca agentúry FRA týkajúca sa Rómov

- Práca agentúry FRA o Rómoch a s Rómami bude v súlade s prioritami EÚ uvedenými v nedávnom oznámení Európskej komisie na tému **„Sociálna a ekonomická integrácia Rómov v Európe“**, v súlade s [platformou na začlenenie Rómov](#) a **10 všeobecnými základnými princípmi integrácie Rómov**.
- Agentúra FRA vypracuje inovatívne a inkluzívne metodiky so zameraním na realizáciu politiky a dosiahnutie väčšieho vplyvu v tejto oblasti prostredníctvom ďalšieho zapájania Rómov, orgánov na národnej a miestnej úrovni a majoritnej populácie.

Viac informácií nájdete na webovej stránke agentúry FRA o Rómoch: www.fra.europa.eu/fraWebsite/roma/roma_en.htm